

Daarnaast is – op een meer analytische wijze – gekeken naar de argumenten voor literaire waardeoordelen die de leerlingen in hun recensies hanteerden (pragmatische, emotieve, realistische, morele en structurele argumenten). Onze verwachting was dat variatie in de gebruikte argumenten een indicatie zou kunnen vormen van literaire competentie: hoe gevarieerder, hoe beter.

Om de betrouwbaarheid te onderzoeken, is elke recensie door twee onafhankelijke beoordelaars beoordeeld. Vervolgens berekenden we de overeenstemming tussen beide beoordelaars.

In onze bijdrage lichten we aan de hand van concrete voorbeelden onze beoordeling van de recensies toe. Ook bespreken we de overeenstemming tussen de beoordelaars en gaan we kort in op de implicaties van ons onderzoek voor de lespraktijk.

Referenties

Janssen, T. & M. Braaksma (2007). “Literatuur leren lezen door vragen stellen. Effect op verhaalwaardering”. In: *Levende Talen Tijdschrift*, jg. 8, nr. 3, p. 11-19.

De Moor, W. (red.) (1990). *Stiefkind en bottleneck. De toetsing in het literatuuronderwijs*. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen.

Witte, T. (2008). *Het oog van de meester. Een onderzoek naar de literaire ontwikkeling van havo- en vwo-leerlingen in de tweede fase van het voortgezet onderwijs*. Delft: Eburon.

Ronde 8

Eva Devos
Stichting Lezen, Antwerpen
Contact: evadevos@stichtinglezen.be

Op zoek naar een boek voor jonge mensen? De Boekenzoeker 12-15 helpt

1. Inleiding

In 2008 werd de Boekenzoeker voor twaalf- tot vijftienjarigen gelanceerd. Nadat de kiem voor de Boekenzoeker in 2001 gelegd werd in de context van Fahrenheit 451, een leesbevorderingsproject voor leerlingen (16+) uit het BSO en het TSO, en enkele

jaren later ook een Boekenzoeker voor acht- tot twaalfjarigen online ging, is de Boekenzoeker het voorbije jaar geëvolueerd tot een website die kinderen en jongeren van 8 tot 18 jaar bedient. Op de website wordt een onderscheid gemaakt tussen drie leeftijdsgroepen.

2. Boekenaanbod

In de honderden boeken die jaarlijks verschijnen, vinden jongeren soms moeilijk hun weg. Ook voor leerkrachten is het geen eenvoudige taak om op de hoogte te blijven van de boekenproductie. Het oude Amerikaanse bibliotheekadagium 'the right book at the right time', dat ervan uitgaat dat iedereen kan genieten van een boek – op voorwaarde dat het het juiste boek op het juiste moment is –, maakt het leesbevorderaars niet noodzakelijk gemakkelijker. Want hoe vind je dat juiste boek? De Boekenzoeker wil tegemoet komen aan de behoefte aan wegwijzers in het boekenlandschap. De website helpt daarom een keuze uit het boekenaanbod te maken en heeft als doel om tot lezen te verleiden en om nieuwe boeken te laten ontdekken (ook minder voor de hand liggende boeken en genres waarmee de lezer minder vertrouwd is). En dit steeds op maat van de lezer.

Uiteraard kan de Boekenzoeker niet anders dan een beperkte selectie van de hele boekenproductie aanbieden. Een Nederlands-Vlaamse redactie, afkomstig uit het onderwijsveld, de bibliotheekwereld, de kritiek en de boekhandel, houdt bij haar keuze rekening met verschillende selectiecriteria. Essentieel is de aanbevelingswaardigheid en de kwaliteit van de titels. Verder spelen factoren als verkrijgbaarheid (in bibliotheek of boekhandel), evenwicht tussen verrassend en populair, een evenredige verdeling van de moeilijkheidsgraad, een spreiding over de verschillende categorieën, evenwicht tussen fictie en non-fictie en de diversiteit van stijlen een rol.

3. De site bezoeken

Illustrator en vormgever Pieter Gaudesaboos – bekend van de Gouden Uil-winnaar Linus – en fotograaf Michael Van Den Berghe stonden in voor het ontwerp van de Boekenzoeker voor 12-15 jaar. Net als de viewmaster (het oude speelgoed dat de kijker een fragmentarisch beeld gaf van de wereld, en dan met name van de visuele hoogtepunten – van atomium tot Eiffeltoren, van okapi tot walvis) geeft de Boekenzoeker zijn bezoekers een selectie uit de hedendaagse boekenproductie. Op die manier vindt de gebruiker gemakkelijker zijn weg in het grote boekenaanbod van vandaag.

Er zijn verschillende mogelijkheden om de site te bezoeken.

a. Bladeren

Wanneer de bezoeker gebruik maakt van de optie ‘Bladeren’ is hij/zij op zoek naar één of meer leestips. Bepalend hierbij is de algemene interessesfeer van de bezoeker op het moment van het bezoek.

Het boekenaanbod op de site is opgesplitst in twee hoofdgebieden: ‘Ik weet wat ik lees’ en ‘Geef me wat ik ben’. Jongeren tussen 12 en 15 jaar zijn vaak verslingerd aan een bepaald genre – liefdesverhalen, probleemboeken, historische romans, etc. Jongeren die weten wat ze graag lezen – en dat ook op dat moment willen lezen – kiezen voor ‘Ik weet wat ik lees’.

‘Geef me wat ik ben’ is eerder een categorie voor jongeren zonder specifieke leesvoorkeur en speelt in op hun eigen identiteit (profilieren ze zich als het sportieve type of voelen ze zich een echt meisje, zijn ze veellezers of eerder artistiek bezig?).

Bezoekers worden op die manier uitgenodigd om een eenvoudige beslissingsboom te volgen. Na het maken van de eerste keuze wordt de bezoeker uitgenodigd om te kiezen voor een specifieke categorie, die eventueel ook in subcategorieën werd onderverdeeld. Op dat moment krijgt de bezoeker leestips voorgeschoteld.

Om de metafoor van de viewmaster verder te zetten: de Boekenzoeker probeert met een ook een ‘driedimensionaal’ beeld van de boeken te schetsen. Naast de voorspelbare gegevens (titel, auteur, illustrator, uitgave, aantal pagina’s), worden ook een cover, een inhoudelijke annotatie, een motivering waarom een boek een aanrader is en een citaat dat de sfeer en de stijl van het boek weergeeft, getoond. Daarnaast zijn er ook enkele interactiemogelijkheden (stemmen, commentaar schrijven, boekentip doorsturen) en is er een knop voor het aanmaken van een zogenaamd ‘boodschappenlijstje’. Bladeren door de categorieën is de meest laagdrempelige – en de meest gebruikte – strategie om de Boekenzoeker te bezoeken.

b. Registreren (op zoek naar een gepersonaliseerde leestip)

Bezoekers van de Boekenzoeker worden uitgenodigd om zich te registreren. Bij de registratie krijgt de bezoeker eenmalig een ‘intakegesprek’. Tijdens dit intakegesprek worden gegevens over de gebruikers verzameld, zoals de nationaliteit, het geslacht, de leeftijd, de hobby’s, etc. Om de laagdrempeligheid van de site te bewaken, is registreren niet verplicht. Niet-geregistreerde bezoekers kunnen alle functies van de site gebruiken. Geregistreerde gebruikers kunnen zich bij elk bezoek aanmelden en kunnen op hun persoonlijke pagina lijstjes aanleggen van hun favoriete boeken binnen en buiten de Boekenzoeker. Op die manier ontstaan gebruikersprofielen die het leesadvies van de Boekenzoekersite een stap verder brengen dan de simpele ‘blader volgens interesse’-methode. Het systeem is namelijk in staat lezerseigenschappen en boekenvoorkeuren van geregistreerde gebruikers bij te houden en correlaties te ontdekken tussen deze twee parameters. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid – op voorwaarde dat voldoende statistisch materiaal verzameld is – om de gebruikers persoonlijke leestips te

geven. Dit procédé heet ‘collaborative filtering’, het automatisch aanmaken van persoonlijke aanbevelingen voor een gebruiker door parallellen te trekken tussen de voorkeur van deze gebruiker en die van vele anderen.

Een bekend knelpunt bij dit systeem is het verzamelen van voldoende statistisch materiaal. Totdat het systeem een kritische massa aan gegevens heeft verzameld, vraagt het een inspanning van de gebruikers zonder dat ze daarvoor iets in de plaats krijgen. Zonder voldoende statistische gegevens kunnen geen persoonlijke aanbevelingen worden gedaan. Bij de Boekenzoekers voor 8-12 jaar en voor 15+ is dit systeem reeds actief. De Boekenzoeker voor 12-15 jaar zit nog in de fase van het verzamelen van voldoende informatie.

c. Zoeken

Vaak testen jongeren de site uit door na te gaan of een bekende titel of een auteur die ze zelf kennen in de databank van de Boekenzoeker opgenomen is. Dit is mogelijk via de zoekfunctie. Ook op trefwoorden kan gemakkelijk gezocht worden. Deze strategie lijkt in eerste instantie voorbij te gaan aan de bedoeling van de Boekenzoeker, met name het suggereren van leestips. Maar door bij het zoekresultaat te verwijzen naar de categorieën die toegekend werden aan dit specifieke boek, hopen we de gebruiker door te sturen naar soortgelijke boeken.

d. Extra's

Verder biedt de site ook een top 10. Die top 10 wordt gemaakt op basis van stemmen die worden uitgebracht. Die stemmen worden getoond zodra 5 maal punten werden toegekend aan een boek. Wekelijks verschijnt bij het openen van de site een nieuwe boekentip. Op de profielpagina vindt de gebruiker een overzicht van al zijn/haar activiteiten (stemmen, commentaren, boekenlijstje) op de Boekenzoeker en worden extra, gepersonaliseerde, leestips gegeven.

4. Besluit

De nieuwe media worden gemakkelijk en vaak genoemd als concurrent van het lezen. www.boekenzoeker.org, een initiatief van de Nederlandse Taalunie, Stichting Lezen Nederland en Stichting Lezen Vlaanderen, zet het internet in als doeltreffend en praktisch instrument voor leesbevordering.

Dankzij de site wordt de kennis van gespecialiseerde leesbevorderaars voor een groot publiek beschikbaar gemaakt. Door het systeem van ‘collaborative filtering’ biedt de site bij elk bezoek nauwkeuriger en persoonlijker leestips.